Štev. 34. V Ljubljani, 21. avgusta 1908. XLVIII. leto.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:
Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.
Rokopisov ne vračamo.
Vse pošiljatve je pošiljati **franko.**

Učiteljski Tovariš izhaja **vsak petek popoldne.** Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . . 8 K
pol leta . . . . . 4 „
četrt leta . . . . . 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za **oznanila** je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . 12 „
„ „ „ trikrat . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po **20 h** za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine **6 K.**

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:
Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Gradišče št. 2.
Poštna hranilnica št. 53.160.
Reklamacije so proste poštnine.

Naši dnevi na vseslovanskem avstrijskem učiteljskem shodu.

Dunaj, dne 8. avgusta 1908.

Prekrasna misel, ki jo je slovensko učiteljstvo gojilo in zagovarjalo že leta in leta, kakor dokazujejo razni letniki „Učit. Tov.“, se bliža svojemu uresničenju.

Edino le Češka učiteljska zveza, ki vsebuje v sebi pravo gmotno in moralno moč, more dostojno izvršiti tako prekrasno in za avstrijske slovanske narode vitalnega pomena misel. V ta namen je sklicala ta „Zveza“ avstrijski slovanski kongres na dneve od 9. do 14. t. m.

Da se je slovensko učiteljstvo v resnici živo zanimalo za ta shod, priča sijajno število učiteljic in učiteljev, ki so pohiteli na ta shod. Dvainsedemdeset učiteljev in učiteljic se je odpeljalo v petek, dne 7. avgusta t. l., s posebnim vlakom, ki ga je priredilo hrvaško in srbsko učiteljstvo, v zlato Prago, ker živo čuti potrebo take zveze, zavedajoč se, da je le v taki moči obstoj slovenskega naroda in slovenskega učiteljstva.

Na Zidanem mostu smo se pridružili Hrvatom in Srbom, ki jih je bilo ravno 50, a temu številu so se pridružili še drugi Hrvati in Srbi, v večini trgovci in obrtniki, da pokažejo na ta način učiteljstvu, da vedo upoštevati pomen take zveze in drugič, da se navzamejo v zlati Pragi onih moči za svoj obstanek, ki jih potrebujejo v podkrepitev svojega življenja.

Dohod na Dunaj.

Dohod na Dunaj nas je naravnost presenetil. Gostoljubni dunajski Čehi so nas pričakovali ob tako zgodnji uri — bilo je okrog 5. ure zarano — v lepem številu ter nas spremili v krasno opremljeno dvorano „Gabriel“ v Pratru, kjer se je zbral cvet dunajskega češtva.

In ta sprejem nam je očitno pokazal, kako mogočen je češki faktor ravno na Dunaju, in da ni nikakor prazen strah dunajskih Nemcev, ki krote na najbrutalnejši način dunajske Čehe s tem, da jim odrekajo vsako pravico do šole.

Na postaji dunajski nas je v presrčnih besedah pozdravil komercialni svetnik rektor Palda, veseleč se, da pohaja tako lepo število Hrvatov, Srbov in Slovencev v matičko Prago, da vidi, kako krasne uspehe je dosegel češki narod iz lastne moči, iz lastne iniciative. Zahvalil ga je hrvaški poslanec Modrušan, zagotavljajoč ga, da se je hrvaški narod tem rajši podal na daljno pot, ker so se mu obenem pridružili tudi hrvaški in slovenski učitelji.

J. Eksner, učitelj na Komenskega šoli, je pozdravil v prvi vrsti hrvaško in slovensko učiteljstvo kot zastopnik slovanskega učiteljstva na Dunaju, proseč ga, da naj ponese v širni svet vest, kako lepo postopa skrbna avstrijska vlada z dunajskimi češkimi otroki, z otroki onih Čehov, ki jih je [nad 100.000, to je, da jim ne da niti ene javne ljudske šole, kaj šele srednje! — Zahvaljeval se mu je ravnatelj Dav. Trstenjak iz Zagreba, veseleč se, da vidi med udeleženci tovariša, ki mu priča, da bo morala vlada prej ali pozneje rada ali nerada dati dunajskim Čehom ljudske šole.

V hotelu „Gabriel“ se je na to izvršil med zvoki godbe krasnih slovanskih skladb zajtrk, in ljubeznivemu odboru dunajskih Čehov, ki je uprizoril ta sprejem, je predsedoval grof Seilern, ki je v toplih besedah pozdravil došlece. Dalje so govorili še dr. Lenoch, ki je napil vedno bolj napredujoči ideji po slovanski vzajemnosti, ki jo dokazuje najprej znani vseslovanski gospodarski shod, a takoj nato avstrijski vseslovanski učiteljski kongres. Ta poslednji je faktor, ki ponese misel o vseslovanski ideji med najširše narodove sloje.

V imenu čeških dunajskih žená je govorila gospa Zwackova, poudarjajoč pomen pravih slovanskih žená. Govorili so nadalje hrvaški poslanec dr. Lorković, član slovenskega društva „Zvezda“ na Dunaju, Furlan; Platek, zastopnik dunajskega češkega delavstva, borilcem na jugu proti germanizaciji, Jakš v imenu češko-dunajskega „Sokolstva“, Češnik Dragotin v imenu Slovencev, dr. Kušak slovanski vzajemnosti, Radič v imenu avstrijskih Srbov in končno grof Seilern.

Dunajske češke dame so obdarovale nato vse udeležnike s krasnimi šopki.

Izletniki so se na to odpeljali z električnimi vozovi okrog Dunaja in se podali na težko pričakovano pot v Prago.

Pazljivi in gostoljubni dunajski Čehi so nam napravili še zadnje iznenadenje. Okrasili so z zelenjem in slovanskimi zastavami naš posebni vlak, in z glasnimi „Nazdar“-klici smo se odpeljali med brate Čehe. Pričakovali smo sicer mnogo, a dočakali smo naravnost tak sprejem in tako gostoljubnost, da bi jo najsmelejši fantast ne mogel pričakovati.

(Dalje.)

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.
registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca julija: **K 123.602·18.**

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Cesarjeva milost in naši klerikalci.

+ Prva notica današnjega politiškega pregleda v našem listu govori o pomiloščenju povodom cesarjevega jubileja. Cesar se ob svojem jubileju spominja tudi ‚nesrečnikov, ki so se pregrešili proti državnim postavam ter zapadli kaznujoči pravičnosti‘. Najugodnejše v tem cesarjevem aktu vpliva pač pasus, ki govori: „Spregledam tedaj vsem osebam, ki so bile pred razglasitvijo tega pomiloščenja pravomočno obsojene zaradi hudodelstva razžaljenja veličanstva ali zaradi razžaljenja članov cesarske rodovine, še ne prestano kazen ter odrejam, da zaradi teh hudodelstev, ako so se zgodila pred odločenim dnevom, se ne uvede kazensko postopanje ali pa se že uvedeno ustavi.“ — Poleg drugih pomiloščenj navaja akt še 752 oseb, ki se jim odpušča kazen, oziroma spregleda globa.

S tem dejanjem je najjasnejše utemeljena opravičenost proslavljanja cesarjeve milosrčnosti.

S tem dejanjem milosti pa je tudi dokazal naš vladar, kakšno si želi proslavo svojega vladarskega jubileja. Tam, kjer govori stroga pravica in kazen, naj blagodejno zavlada ljubezen in usmiljenje. Trda roka železnega kazenskega paragrafa naj omahne in izgubi svojo moč pred milostjo plemenitega srca. Odpuščanje namesto kazni, tako govori cesar. Ljubezen namesto strahu in bojazni, tako govori nesrečnik! Oboje pa se izliva v blagoglasen akord človekoljubja in demokratizma . . .

Tako se godi, kadar vlada in obhaja svoj 60letni vladarski jubilej cesar, ki mu ni bridka usoda prizanesla niti z eno bolestjo, ki more z njo udariti človeka do krvavih ran.

Naj živi milost in usmiljenje do ubogega in trpečega človeštva, ki največkrat samo v bedi in resignaciji izgreši legalna pota! Naj se zlomi sila železne pesti, ki pozna samo trdo besedo neizprosnega kazenskega zakonika!

Naj živi človekoljubje!

Toda — žalost!

Cesar je daleč — Bog je visoko. In tako vladajo po naših slovenskih pokrajinah — zlasti na Kranjskem — tirani, ki preko cesarjeve milosti razvijajo svojo kruto oblast. Te oblasti niso dobili v svoje roke po dednih pravicah, ampak ugrabili so si jo od ljudstva zaradi slučajne politiške konstelacije. Zato je njihova krutost in maščevalna strast toliko grša in ostudnejša. Brez src so, zato so tudi njihova dejanja brezsrčna. In ravno sedaj, ko sije cesarjeva milost brez razlike na vse narode in na vse stanove, se kaže krutost teh nasilnikov v toliko temnejših in gnusnejših barvah.

To so naši klerikalci; a tisti, ki najbridkejše čuti njih nasilno moč — to je naše učiteljstvo!

Zavladali so na Kranjskem v vsi mogočni prešernosti. Deželni šolski svet — cesarska in kraljeva oblast — jim je sedaj tisto mesto, odkoder vihte svoje palice, ki udarjajo po

LISTEK.

† Albin Virant.

Danes meni — jutri tebi! Tako mi je večkrat rekel blagi tovariš Binko Virant, ko sva se menila o kakem umrlem tovarišu. Služboval je v Istri. Komaj je nastopil službo, že je moral pustiti toliko mu ljubljeno mladino. Zdravil se je doma v Logatcu. Koncem marca mu mine trimesečni dopust, a podaljšati ga je bilo treba do koncem šolskega leta. V tem času se je videzno precej popravil. O posebnih bolečinah ni govoril in komaj je čakal novega šolskega leta, da zopet nastopi službo, ker je bil z dušo in telesom učitelj. Večkrat se mu je prigovarjalo, naj pusti naš stan in vstopi v kak drugi, a on je odločno zavračal vse nasvete, rekoč: „Za učitelja sem se učil, učitelj hočem ostati, otroke preveč ljubim, nego da bi jih ostavil.“

Ljubezen do otrok je pokazal, ko se je lotil z vso vnemo poučevanja sokolskega naraščaja. Kar gorel je ljubezni, ko je videl, kako napredujejo mladi „Sokoliči“. Ni se strašil ne truda ne slutnje, da je mogoče to delo prenaporno zanj. On je pač hotel biti le učitelj. — V počitnicah gre v Koper, da pozve, če more dobiti kak drug službeni kraj, zakaj do sedaj je bil v hribih, da nas Bog varuj, kjer bi bilo komaj za kakega hajduka. Obljubilo se mu je boljše mesto, le zdravnik ga naj preišče. Zvedel pa je v svojo največjo nesrečo, da ni za učiteljski stan, ker nima trdnih — pljuč. Zdravnik mu je baje nasvetoval, naj gre k financi, zakaj ob morju bo zanj bolje.

Preveč je slišal; njegovo koprneče srce je bilo ubito. Od zdravnika prišedši je začel bloditi. Na stanovanju so ga komaj obvarovali pogube. Pride domov. Teden dni je blodil okolo ves zamišljen, zbegan, pred očmi je imel le smrt, dokler ga ni objela v soboto ponoči in ga rešila iz neznosnega trpljenja.

Mnogo src je čutilo zanj. To je pokazal veličasten izprevod. Bratje „Sokoli“ so mu korporativno izkazali zadnjo čast. Vsa inteligenca in letoviščarji so bili v izprevodu; le ljudji, ki pravijo, da žive po božjih zapovedih, nisi videl, ker nimajo srca do bližnjega, ki ni njihovih načel.

Dragi Binko pa le mirno počiva in je rešen vse nehvaležnosti, zavisti in vsega preganjanja. On lahko mirno počiva, saj je hotel delati za najdražji zaklad — za mladino, a bolezen mu ni tega dopuščala. Pri raztelesenju se je izpričalo, da je bil njegov strah opravičen.

Dragi tovariši, lahko veste, da je tudi njega umorila ona navadna učiteljska bolezen, ki trga iz naših vrst bojevnike za povzdigo milega naroda. — V torek dopoldne je bil pogreb — cerkven — iz mrtvašnice v kotiček miru. Učitelj Legat se je spominjal v nagrobnem govoru vrlin blagega tovariša in se poslavljal od dragega Binkota v imenu tovarišev. Blag spomin vnetemu sotrpinu! S.

Pismo iz Ljubljane.

III.

Ojej, gospod urednik, koliko potov ima človek zaradi majhne nadučiteljske službice! Zadnjič me pred Prešernovo kavarno dobi Bernot — saj ga poznate — pa me nagovori:

„No, Pavliha, ali si že dobil službo?“

„Še ne!“

„Kako pa je to?“

„Veš, zaradi tega še ni stvar rešena, ker ni bil mesten šolski svet sklepčen pri zadnji svoji seji. Maier ni hotel glasovati, ker kompetira njegov svak; Režek ni smel glasovati, ker se sam poteza za to mesto; Gabršek je odstopil; Majaron pa je odšel na letovišče!“

„To je pa ravno prav zate,“ pravi Bernot.

„Zame prav?“

„Seveda! Glej, Pavliha, s tem si si pridobil časa in med tem lahko delaš pri gospodi zase!“

učiteljstvu. Ne samo, da mu odrekajo kruh, ugrabiti mu hočejo celo one pravice, ki mu jih jamči državni šolski zakon in državni osnovni zakon, oba sankcionirana od onega vladarja, ki proslavlja sam svoj jubilej z dejanji človekoljubja!

Cesar odpušča onim, ki so se pregrešili proti zakonom, ter jih imenuje nesrečnike, klerikalci pa neusmiljeno preganjajo učitelje samo zato, ker so drugačnega političkega mišljenja kakor oni, čeprav je po določilih državnega osnovnega zakona vsako mišljenje dopustno.

Svoje krute moči pa ne uveljavljajo samo v deželnem šolskem svetu, temveč gonja proti učiteljstvu se je začela vsepovsod po deželi, po cerkvah, po krajnih in okrajnih šolskih svetih. Ostudna gonja ostudnih ljudi!

Lampe, Terseglav, Ravnihar, Mandelj — to so ljudje, ki hodijo nedeljo za nedeljo po deželi, med kmetiško ljudstvo, tamkaj hujskajo proti šoli in učiteljstvu, pozivljajo naravnost na poboj, denuncirajo, jemljejo čast in izpodkopavajo ugled. Kadar niso zunaj, izlivajo v predale svojega časopisja najgrše psovke, blate in obrekujejo, da je čudež, ker se papir sam ne ustavi toliki zlobnosti. Pa kaj hoče papir, ko ploska in blagoslovlja sam škof, potrjen od cesarja, ki proslavlja sam svoj jubilej z dejanji človekoljubja!

Kaj vse je moralo prebiti naše učiteljstvo v zadnjih dveh, treh mesecih, to je nam vsem v živem spominu. Mnogi so bili disciplinirani kruto in brezsrčno, — kar ob kruh so jih hoteli spraviti! — Druge trga klerikalno časopisje ali jih zasramujejo klerikalni govorniki. Toda temu preganjanju in tej gonji še ne bo konca, tudi v jubilejskem letu ne, saj groze klerikalni naši prijatelji, da pridejo na nas še vse hujše reči. Tako je vsaj obljuboval dr. Lampe, ko je zadnjič razlagal svojo ljubezen do učiteljstva v dolenjskih Toplicah. Zdi se, da si hočejo nekaterniki z vso silo pridobiti v jubilejskem letu takih zaslug, ki naj popolnoma zatemne cesarjev akt človekoljubja!

Tovariši Fabinc, Siherl, Salberger, Silvester, Korbar, Šemerl, Žirovnik, Wigele, Urbančič, Bunc — ti nam lahko povedo, kako daleč sega klerikalna maščevalnost, zlobnost in hudobija! Mi te in take tovariše častimo in ljubimo, saj je o njih poštenosti, vestnosti in delavnosti najlepši dokaz klerikalno sovraštvo. A hudo je po nedolžnem trpeti preganjanje, ko stoji ob njih vendar toliko slučajev, ki so ostali nekaznovani, ker jih ščiti klerikalno strankarstvo. (N. pr. prof. Jarc v Kranju.)

Vsa dežela je sedaj nahujskana proti učiteljstvu, ki izvršuje svoj poklic na podlagi državnega šolskega zakona. Klerikalno hujskanje je seglo tako globoko, da globlje ne more: med mladino seje hudič ljuliko! In to v jubilejeskm letu, ko je izrekel cesar željo, naj bo vseh dobrih dejanj deležna mladina!

Obžalujemo, da so se šolske oblasti vrgle pod noge klerikalnemu nasilju sedaj, ko deli cesar milosti! Toda učiteljstvo ne mara nobene milosti, ono hoče samo to, kar mu jamčijo zakoni, sankcionirani od cesarja.

Početje naših klerikalcev pa, ki je v kričečem nasprotju z dejanjem cesarjeve milosti, je tisto zlo, je tista senca, ki zmanjšuje naša vesela čuvstva.

Ne zabite „Učiteljskega konvikta!“

Srednje šole na Slovenskem.

1. Gimnazije na Kranjskem.

Letno poročilo prve državne gimnazije v Ljubljani je nemško, le nekje na koncu se skriva slovensko naznanilo o začetku šolskega leta 1908./9.

Učnih oseb je bilo v drugem tečaju po ločenju nemških nižjih razredov razen ravnatelja 16 stalnih, 7 suplentov in 1 poizkusni kandidat. Za prirodopis ni nobenega stalnega profesorja, dasiravno bi morala biti dva. Eno mesto je bilo razpisano že pred enim letom in je deželni šolski svet že lani stavil predlog glede imenovanja, a vendar se niti imenovanje ni izvršilo, niti se prosilcem vloge vrnile, da bi mogli drugam prositi. Tako se pri nas zavlačujejo imenovanja v škodo profesorskemu naraščaju in v škodo učeči se mladini. V Kočevje pa sta bila namesto dveh premeščenih profesorjev kar brez razpisa imenovana dva nemška kandidata, od katerih eden še niti ni bil suplent!

Med učnimi osebami prve gimnazije sta še vedno dva Nemca, dočim na nemško filialko niti slovenskega suplenta niso prevzeli, ampak so poklicali enega z Dunaja, Slovenca pa postavili na suho. Sicer pa je sploh premalo učnih mest sistemizovanih, kakor kaže veliko število suplentov. Gimnazija ima vkljub odhodu Nemcev še vedno 535 dijakov v 14 razredih. Gimnazija v Trstu na primer je imela letos samo 462 učencev tudi v 14 razredih, a poleg ravnatelja 19 stalnih profesorjev, gimnazija v Mariboru 453 učencev v 12 razredih, a tudi 19 stalnih profesorjev. Zakaj se ravno v Ljubljani tako varčuje s profesorskimi službami? Prej omenjena tržaška državna gimnazija ima 4 šolske sluge, prva državna v Ljubljani pa samo dva!

Nemška filialka prve državne gimnazije v Ljubljani je štela v 4 razredih s 3 deklicami skupaj 92 učencev. Od teh je 71 dečkov nemške narodnosti, 11 slovenske (kaj delajo ti tukaj?!), 2 laške in 5 češke. Še zanimivejša slika se nam pokaže, če pregledamo razdelitev učencev po rojstnem kraju: 34 učencev je rojenih v Ljubljani, 19 na Kranjskem izven Ljubljane. Ker so skoro gotovo vsi tu vpisani Slovenci tudi na Kranjskem rojeni, zato ostaja 42 (dvainštirideset) nemških dijakov, ki so rojeni na Kranjskem! (Treba bo enkrat vse dijake slovenske narodnosti, oziroma njih starše po imenih navesti.)

Iz ostalega poročila nemške filialke je tudi zanimivo dejstvo, da petje poučuje pevovodja nemškega telovadnega društva (Der Sangwart des „Deutschen Turnvereines“), slovenščino kot prost predmet pa sedanji vodja filialke profeser Pucsko. Radi bi vedeli, kakšne pesmi goji omenjeni pevovodja; še bolj pa nas more zanimati kakšno slovenščino uči gospod vodja, o katerem se nam je z vso gotovostjo zatrdilo, da gospodje, ki so leta in leta z njim službovali, niso slišali niti ene slovenske besede iz njegovih ust in da je mož z železno doslednostjo na slučajna slovenska vprašanja dajal vedno edinole nemške odgovore. In takšen gospod, ki leta in leta v olikani družbi ni odprl ust za slovensko besedo, naj koga s pridom uči naš jezik? Tozadevno bi si dovolili opozoriti gospoda deželnega šolskega nadzornika na njegovo uradno dolžnost, da prisostvuje temu pouku in da ga sodi natanko in strogo, kakor sodijo nemški vseučiliški profesorji znanje nemščine naših kandidatov. Ako naj ima pouk slovenščine na tem zavodu sploh kakšen praktičen pomen, potem je nujno potrebno, da se poveri učni osebi, ki je v vsakem oziru za to usposobljena!

Letno poročilo druge državne gimnazije v Ljubljani je izmed vseh državnih srednjih šol edino slovensko. Zakaj so v tem poročilu odloki učnih oblasti nemški? Nadalje komu naj služi [nemško naznanilo o začetku šolskega leta, ko vendar med 421 dijaki ni niti enega nemške narodnosti? Dasi se je zdela ta gimnazija vedno za slovensko, vendar je na nji nemški profesor dr. Jauker, ki niti slovenski nezna. Kako se naj slovenski starši slovenskih dijakov posvetujejo s tem profesorjem o napredku učencev? Profesor dr. Jauker je kakor smo zvedeli, usposobljen le za zgodovino z nemškim učnim jezikom. Ker se pa zgodovina samo v višjih razredih poučuje nemški, in to ne zadostuje za učno obveznost, zato poučuje profesor dr. Jauker še nemščino, in sicer v višjih razredih, ne da bi bil usposobljen za ta predmet. Ta profesor je torej neraben na tej gimnaziji in je bil protipostavno brez razpisa na nji nameščen!

Sploh pa nas preseneti na drugi gimnaziji veliko število suplentov (9), ki so skupaj z 2 poizkusnima kandidatoma imeli v učiteljskem zboru večino proti samo 10 stalnim profesorjem!

Druga gimnazija je dobila lani novo poslopje. Sicer se sliši, da se je tudi tukaj štedilo kolikor se je moglo, in da se je prihranilo veliko tisočakov, tako da so zaraditega prostori za nekatere zbirke pomanjkljivo urejeni, vendar je poslopje [vsaj za sedaj dovolj veliko. Ima namreč 13 učilnic, ravno za 13 razredov, kakor jih je bilo letos. A Bog varuj, da bi zavod napredoval, da bi se število dijakov in razredov pomnožilo — ne bi bilo več učilnic zanje! In vendar se tako poslopje zida kvečjemu enkrat na sto let. Poslopje za prvo gimnazijo v Ljubljani že prvo leto ni zadostovalo, poslopje za drugo gimnazijo za sedaj ravno še zadostuje; kdaj pa se bo zidalo pri nas šolsko poslopje, ki bo zadostovalo vsaj za 50 let naprej?

Tudi letno poročilo državne gimnazije v Kranju je nemško. Vprašati moramo ravnateljstvo te gimnazije, zakaj pri razdelbi stavi Nemce na prvo mesto, dasi jih je samo 6, Slovence pa, katerih je 295, na drugo mesto? V tem ne moremo najti prav nobenega načela; Nemci ne pridejo na prvo mesto niti po številu niti po abecedi. V zadnjem slučaju bi prišla češka („böhmisch“) narodnost pred nemško, po številu pa brez dvoma Slovenci. Ako pa ima to razvrščenje svoj vzrok v slovenski „ponižnosti“, potem pa izražamo odločno željo, da bodi takšnih instinktivnih pojavov suženjskega mišljenja naše gospode vendar enkrat že konec!

Da je poročilo državne gimnazije v Novem mestu (Rudolfovem) nemško, tega po dosedanjih izkušnjah ni treba posebe poudarjati. Med profesorji se nahaja zgodovinar, ki — po opetovanem zatrjevanju nižjih gimnazijcev — baje mlati grozno slovenščino. Ali bi se ne dalo možu pomagati do kakšne boljše službe kje na Tirolskem, kjer mu ne bi bilo treba predavati slovensko? O uvedbi slovenskega učnega jezika za grščino v tretjem razredu in za nekatere predmete v petem razredu, o vsem tem ravnateljstvo novomeške gimnazije nič ne ve. Dotične knjige se za prihodnje šolsko leto predpisujejo še vse nemške.

Ravnateljstvo prve gimnazije v Ljubljani tudi pravi, da se bodo rabile iste knjige kot lani, torej nemške. To vendar ni mogoče! Po pogajanjih slovenskih poslancev z ministrstvom in po sklepu deželnega šolskega sveta kranjskega se mora polagoma uvesti slovenski učni jezik, kakor je bilo brati po vseh slovenskih časopisih. Mari to ne velja za prvo gimnazijo v Ljubljani in za gimnazijo v Novem mestu? Ako pa velja, zakaj slavni ravnateljstvi ne omenita tega niti z eno besedo v svojih poročilih?

Letno poročilo kranjske gimnazije navaja za grščino v tretjem razredu že dr. Tominškove knjige ter za verouk v petem razredu dr. Svetinovo knjigo z opazko pod črto: „Za slučaj, da se uvede slovenski učni jezik.“

Druga gimnazija v Ljubljani pa v poročilu sploh ne navaja učnih knjig, „ker ministrstvo tozadevnih predlogov še ni rešilo.“

Katero je torej zdaj pravo? Ali ne veljajo za gimnazije v Ljubljani, v Kranju in v Novem mestu iste določbe, ali spadajo vse te gimnazije pod različne deželne šolske svete ali celo pod različna ministrstva, da postopa vsaka po svoje?

Gimnazija v Kočevju se je letos s petim razredom razširila v višjo gimnazijo in je imela koncem šolskega leta v petem razredu 11 (enajst!) dijakov, v vseh 5 razredih pa 110, med temi 15 Slovencev in 2 Hrvata. Rojenih je 98 na Kranjskem; ker so med temi gotovo vsi slovenski dijaki (15), zato ostaja 83 nemških dijakov, ki se na Kranjskem rojeni in za katere država vzdržuje celo gimnazijo v Kočevju! Kakor že cela kočevska gimnazija pomenja nepotrebno izdajanje državnega denarja, tako še posebe pripravljalni razred, ki je štel letos 7 (sedem) učencev!

2. Gimnazije na Štajerskem.

Na višji gimnaziji (nemški) v Celju je bilo med 341 dijaki 93 slovenskih, to je 27·5%; profesorja pa sta le dva Slovenca, in sicer za verouk in slovenščino, za katere predmete ne morejo dobiti Nemca. Po rojstvu je 228 iz Štajerske, 113 pa iz drugih dežel. Če od teh 228 štajerskih dijakov odštejemo 93 Slovencev, dobimo še 135 nemških dijakov iz Štajerske, za katere se vzdržuje cela nemška gimnazija v Celju. Pripravljalni razred, ki podaljša dijakom s kmetov dobo študij za eno leto in s tem poveča stroške, je štel letos 8 (osem) učencev!

Na samostojnih slovensko-nemških razredih v Celju je bilo v 4 nižjih razredih 164 dijakov, vsi Slovenci. Profesorji so večinoma „prideljeni“ iz drugih zavodov. Vsa uredba teh razredov je v sramoto moderni državni upravi in ima, tako se nam dozdeva, namen uničiti ta za spodnještajerske

Dalje v prilogi.

„Saj sem bil že pri predsedniku in to je — mislim — dovolj!“

„Pa pri Lampetu še nisi bil?“

„Še ne!“

„Še ne? — Pavliha — ti si norec!“ — reče Bernot, pa mi spusti dim svoje smodke pod nos.

„Pfuuu...“ sem namrdnil z nosom — ker ni nič kaj posebno dobro dišalo in pa tudi zato, ker se mi je beseda „norec“ malo pokadila pod nos. „Kake smodke pa kadiš?“

„Take za gospode!“

„Aha, tiste po 5 h — kaj ne?“

Bernot je preslišal mojo opazko in je nadaljeval:

„Če ne greš k Lampetu, potem kar strup vzemi na to, da ne boš imenovan za nadučitelja!“

„Ali misliš?“

„Le mene poslušaj, Pavliha; ti pojdi še danes, zadnji čas pa jutri k Lampetu.“

„K Lampetu?“

„Ne pomaga nič, sedaj so pač take razmere; mene ubogaj pa bo prav! — Servus!“

Rekel je in šel v kavarno.

Jaz sem pa ostal kar na mestu in premišljeval, kaj mi je storiti. Veste, gospod urednik, jaz dam veliko na Bernotove besede, ker vem, da ni priplaval „na pržgan žup“! On trdi navadno prav. Zato sem bil tudi kmalu gotov s sklepom: K Lampetu greš!

In zopet sem vzel iz škatle svoj spufan cilinder in sem se napotil k Lampetu. Pa ta dan sem imel malo smole, kakor boste videli.

Potrkam na vrata.

„Prosto!“ — Vstopim.

„Hvaljen bodi Jezus Kristus!“

„Bog ga daj!“ odgovori Lampe.

To je bila prva smola, da nisem s pravim pozdravom začel. Pa hotel sem dobro.

„Učitelj Pavliha...“

„No, ali ne veš, da se odkrije, če se pride k meni?“ zarohni nad mano Lampe.

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, jaz vem, da se je treba odkriti, ali danes imam cilinder in če bi ga pustil v predsobi, potem bi oni niti ne vedeli, da sem jih počastil s cilindrom, potem bi bilo pač vseeno, če pustim cilinder tudi doma v škatli, ako ne smem z njim stopiti pred njih.“

Lampe je nekaj godrnjal, kar se je čulo tako nekako kakor „osu“ — meni se je pa zdelo, da sem ga pokidal s svojim cilindrom, čeprav sem mislil prav. Odsedaj bom jemal zmeraj čepico; v predsobi jo bom pustil, gospodje bodo pa mislili, da sem prišel v cilindru k njim; Pavliha se bo pa v pest smejal, ker se bodo gospodje pustili tako farbati!

„No, kaj pa pravzaprav češ?“ me nahruli Lampe.

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, zdaj pa že vem, da bodo uslišali mojo prošnjo, ker so tako prijazni z menoj, da me tikajo; gotovo sva krave skupaj pasla, pa jaz se ne spominjam več na to!“

„Nič — krave skupaj pasla! Ali nič ne vidiš, kaj se godi okolo tebe, ali ne veš, da so se vrnili Zavašnikovi časi in da bo od sedaj vsak župnik in kaplan tikal učiteljstvo?“

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, nič nisem videl — prav nič, pa meni je tudi vse eno, če me oni tikajo — samo da uslišijo mojo prošnjo, pa mi podele nadučiteljsko mesto v Ljubljani!“

„Vsak osel hoče biti dandanes že nadučitelj! Iz tega ne bo nič, ti povem, da ne!“

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, bil sem že pri gospodu predsedniku in on mi je že deloma obljubil, da...“

„Kaj bo predsednik, kaj bo ta človek! Kaj ima pa on govoriti in obljubovati brez Šusteršičeve in moje vednosti? Ali morda on oddaja učiteljska mesta? To bi bila lepa, haha.“

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, dekrete pa vendar še podpisuje gospod predsednik!“

„Dosedaj še, pa to ne bo dolgo trpelo, to se mu mora vzeti iz rok, dekrete bom podpisaval jaz pa nihče drugi!“

„Pa naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, saj ima pri oddaji služb govoriti ves dež. šolski svet — ne li?“

„Seveda, seveda!“

„No, in naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, če bi se pa drugi gospodje potegnili zame, potem bi...“

Slovence kulturno nujno potreben zavod. Pri nestalnosti, ki ji je podvrženo učiteljstvo in dijaštvo teh razredov, se ni čuditi, da je padlo število dijakov, ki je pred 2—3 leti presegalo 200.

A ne samo v Celju, tudi na gimnaziji v Mariboru pada število slovenskih dijakov. Leta 1900. je bilo še 341 slovenskih in 134 nemških dijakov ter so Slovenci tvorili skoro 72% vsega dijaštva te gimnazije. Letos je bilo Nemcev 163, Slovencev pa 290 ali samo 64%. Najprej se je izkušalo znižati število slovenskih dijakov na mariborski gimnaziji s tem, da so jih stiskali v prenapolnjene razrede.

Tako je bilo sprejetih učencev:

	v razred					
leta	I. b	II. b	III. b	V	VI	VII
1899/1900	80	53	56	55	—	—
1900/1	72	52	—	57	—	—
1901/2	72	56	—	58	—	—
1902/3	73	60	51	50	53	—
1903/4	64	52	—	—	—	—
1904/5	—	53	—	53	51	—
1905/6	—	56	50	—	—	54
1906/7	—	55	—	54	52	—
1907/8	57	54	—	—	—	—

Predpisi določujejo 50 kot najvišje število učencev v enem razredu; če jih je več, se mora ustanoviti vzporedni razred To se v nobenem zgoraj omenjenih razredov ni zgodilo, čeravno je število dijakov v slovenskih razredih znašalo večkrat čez 70, enkrat celo 80! Seveda so morali dijaki v prenapolnjenih razredih slabo uspevati. Toda vse to je delovalo še prepočasi. Zato se sliši v zadnjih letih o nezaslišani strogosti napram slovenskim dijakom pri sprejemnih izpitih, tako da se jih velik del odkloni, da ravnateljstvo in šolska uprava ne pride v neprijeten položaj, da bi morala otvoriti paralelko. Ce pojde tako naprej, potem mariborska in celjska gimnazija niti za mariborsko bogoslovje ne bosta dajali dovolj slovenskih abiturientov, kaj šele za vse druge poklice?

Med stalnimi profesorji je bilo 9 Slovencev in 9 Nemcev. Ravnatelj je popolnoma pod nemškim komandom; saj se je celo pisalo svoj čas, da je prepovedoval slovenskim profesorjem slovensko govorico!

Na Spodnjem Štajerskem imajo Nemci še tretjo gimnazijo, namreč deželno v Ptuju. Ta je imela javnih učencev 191, med temi 31 Slovencev. Iz Ptuja jih je 43, iz ostale Štajerske 120; kar je Nemcev, so pač večinoma iz Srednje in Zgornje Štajerske. Če bi torej prišel v poštev samo ta del dežele, ki mu je gimnazija res namenjena, potem ne dobimo niti 80 nemških dijakov skupaj. Dijaška doma v Celju in v Ptuju zbirata nemške nepoboljšljivce iz vseh dežel in tako polnita ti gimnaziji, ki imata edini namen vzdrževati nemštvo v teh mestih. To se tudi vidi na učiteljskih zborih. Na ptujski gimnaziji je bilo v 80ih letih še polovica slovenskih profesorjev, zdaj sta med 14 samo 2 Slovenca, namreč za verouk in slovenščino.

3. Gimnazije na Koroškem.

Gimnazija v Celovcu šteje 82 slovenskih dijakov med 472 ali nad 17%, vendar sta med 22 učnimi osebami samo 2 Slovenca. Slovenščina kot predmet je prava pastorka; poučuje se za Slovence v 4 oddelkih po 2 uri na teden. V vsakem oddelku so Slovenci dveh razredov skupaj. Pri tej uredbi ni mogoče dosezati povoljnih uspehov.

Na gimnaziji v Beljaku je 9 slovenskih dijakov in 4 v pripravljalnem razredu. Slovenščini se godi še slabše kot v Celovcu; poučuje se v treh tečajih, slovenski dijaki skupaj z nemškimi, za katere je prost predmet. Ker se pri višjih dveh oddelkih poudarja, da je v njih večinoma slovenski učni jezik, zato sklepamo, da se v prvem (pripravljalnem oddelku Slovenci učijo slovenščine z nemškim učnim jezikom! Komensky in vsi drugi veliki pedagogi, obrnite se v grobu!

Na gimnaziji v Št. Pavlu je 15 slovenskih dijakov, ki se učijo slovenščine v 4 oddelkih po 1 uro na teden. Poučuje slovenščino suplent, letos prirodopisec, Menjava se menda vsako leto, kakor se pač menjavajo suplenti.

4. Gimnazije na Primorskem.

V tej kronovini so tri gimnazije z nemškim učnim jezikom, ki jih posečajo Slovenci.

Letno poročilo goriške gimnazije ima na prvem mestu razpravo slovenskega profesorja v nemškem jeziku. Gospod profesor, pisatelj te razprave, ali je potrebno, da bogatite nemško slovstvo s slovenskim delom? Ali bi se to ne dalo povedati slovenski? — Isto velja o prvi razpravi v poročilu beljaške gimnazije.

Na gimnaziji v Gorici je bilo med 541 javnimi učenci 272 (nad polovico!) Slovencev, 224 Lahov in — 43 Nemcev. Med 16 stalnimi učnimi osebami je le 5 Slovencev; po razmerju dijaštva bi jih moralo biti vsaj 8!

Eno dejstvo še moramo pribiti: na goriški gimnaziji so pisali slovenski abiturienti tudi slovensko maturitetno nalogo, in sicer so dobili 3 teme na izbiro. Letno poročilo poroča (str. 29), da je minister za bogočastje in nauk provizorno odredil, da delajo abiturienti slovenske in laške narodnosti pismeno maturo tudi iz materinščine. Ustno izkušnjo dela samo oni, ki je pisal za nezadostno.

Da pišejo dijaki v materinščini tudi maturitetno nalogo, se nam zdi popolnoma umestno, ker le v materinščini pokaže kandidat svojo zrelost. S tem tudi materinščina kot predmet pridobi na ugledu. Vendar na Kranjskem na nobeni gimnaziji slovenski dijaki, ki jih je ogromna večina, niso pisali maturitetne naloge iz slovenščine, niti niso bili pri ustni maturi iz tega svojega materinega jezika izprašani. Zakaj ta razlika glede slovenščine? Kateri faktorji so na Kranjskem zanemarili svojo dolžnost, ali c. kr. dež. šol. svet, oziroma gospod deželni šolski nadzornik ali gospodje ravnatelji in učiteljski zbori ali vsi skupaj? Ali je to nezmožnost ali malomarnost ali pa še kaj hujšega?

Na gimnaziji v Trstu je bilo 138 Slovencev, 142 Lahov, 141 Nemcev in 35 drugorodnih javnih učencev. Torej je dobrih 30% Slovencev, med definitivnimi profesorji pa je edini profesor slovenščine Slovenec!

Tukaj se slovenščina poučuje v 8 oddelkih po 2 uri na teden. Toda samo 120 učencev je obiskovalo relativno obligatno slovenščino, torej se niti vsem Slovencem ni zdelo vredno obiskovati slovenščine!

Gimnazija v Pulju je imela 187 javnih učencev, med temi 15 Slovencev in 24 Hrvatov. Slovenščina se ne poučuje, hrvaščino poučuje vadniški učitelj v 5 oddelkih po 2 uri na teden. Učne osebe so razen veroučitelja in omenjenega vadniškega učitelja vse nemške. Gimnazija obstoja samo za tamošnje vojaštvo.

(Konec.)

Šolstvo na Belokranjskem.

„Belokranjec“, glasilo belokranjskih kmetov, pravi, da je vedno slišati, kako malo je izobraženo belokranjsko ljudstvo. To je popolnoma v rokah svojih voditeljev — duhovnikov, ki ga izrabljajo na najostudnejši način v svoje črne namene. Ta pesem je prodrla že skozi Gorjance. Vsak čas je slišati take govorice, toda nihče ne vpraša, zakaj je tako in kdo je temu kriv. Ljudstvo samo gotovo ne, zakaj brezbrižnosti in malomarnosti v tem oziru pri njem ni, kar nam kaže že lepa vrsta znamenitih mož, ki so izšli iz vrst Belokranjcev: Tomšič, Eng. Gangl, Zupančič, slikar Germ itd. Krivdo nosijo pač merodajni faktorji, ki se za naše ubogo ljudstvo popolnoma nič ne brigajo in ga poznajo le, kadar ga potrebujejo. Ne vidijo žalostnih razmer, v katerih je ljudstvo, ne vidijo njegove bede, in želje ljudstva so jim zadnja stvar*)

Poglejmo nekoliko naše šolstvo, ki naj bi bilo vir izobrazbe. Skoraj večina naših šol niti podobna ni šolam, ampak bolj beznicam, kamor se napodi 50—60 otrok, ki morajo potem v velikanskem smradu presedeti po več ur na dan. Kako to vpliva na zdravje in pa tudi na učenje, si pač lahko vsak sam misli. Pouk ni skoraj nikjer celodneven, ampak razdeljen na dva oddelka, na nekaterih šolah celo na tri. Da takšen pouk nima zaželenega uspeha, se razume, zakaj otrok, ki pride ob 8. uri v šolo in gre ob 10. uri že domov, nima od tega gotovo niti najmanjšega dobička, in učitelj v tem kratkem času tudi ne more delati čudežev pri taki množici otrok. V razredu, kjer je 60—70 učencev in časih tudi 100, je sploh nemogoče, da bi učitelj dosegel to, kar se zahteva, posebno pri razdeljenem pouku, in tako mora poučevati še dva razreda zaeno, kakor je po nekaterih šolah. Pri takih razmerah je napredek sploh nemogoč.

Šole so pri nas sploh tako redke, da mora otrok hoditi po dve uri, da pride v šolo, in seveda pridejo otroci zaraditega mnogokrat prepozno v šolo ali pa zaradi slabega vremena sploh ne pridejo ter tako zamudijo ves pouk. Mnogokrat se zgodi, da ob slabem vremenu zostanejo skoraj vsi otroci, ki so oddaleč, in temu se ni čuditi, zakaj kako bo otrok, ki je star 6 ali 7 let, hodil 2 uri po dežju in snegu. Saj je otrok vendar človek! Ali pa ne vidite tudi uboge matere, ki pošilja v snegu in dežju v šolo svojega 6letnega sinčka ali svojo hčerko, za katero ji trepeče srce? Ali mislite, da kmetiška mati nima srca za svoje otroke? Da, tudi ona trepeče za svoje otroke in marsikateri dan prebije v strahu, zakaj bogve, če se ji otrok zvečer še zdrav vrne domov. Ako pa otrok v hudi zimi parkrat izostane, pride kmalu denarna kazen, ki jo naš kmet pač težko plača. In kdo je vsemu temu kriv? Zopet oni, ki se imenujejo naše zastopnike. Zatorej zahtevajmo povsod šol, ki nam jih morajo dati, kajti krivice, ki se nam gode v tem oziru, so že vnebovpijoče.

Zahtevajmo povsod slovenskih šol in ne dopustimo, da bi nemški „Schulverein“ gradil v naših krajih svoje nemške šole, kakor se to že godi. Zahtevajmo od naših zastopnikov, in ako se ne brigajo za naše želje, potem proč z njimi, potem niso naši zastopniki, ampak naši sovražniki!

*) Deželni in državni poslanec teh krajev je deželni glavar in dvorni svetnik Šuklje, ki so ga ravno Belokranjci dvignili na konja. Uredništvo.

Zavezina skupščina.

Kdor se udeleži letošnje Zavezine skupščine v Gorici in želi stanovanja, naj to do 4. septembra naznani po dopisnici na naslov: Ign. Križman, nadučitelj, Dornberg pri Gorici. — Istotamo naj se prijavi udeležba k banketu.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev. Delegate za glavno skupščino so prijavila sledeča „Zavezina“ društva:

X. Učiteljsko društvo za ptujski okraj:
37. Anton Pesek, šolski vodja v Narapljah;
38. Josip Gorup, učitelj v Polenšaku;
39. Ivan Strelec, nadučitelj v Sv. Andražu v Slov. goricah.

XI. Slovenjegraško učiteljsko društvo:
40. Josip Peiller, šolski vodja v Šmiklavžu pri Slov. gradcu.

XII. Učiteljsko društvo za celjski okraj:
41. gospa Ida Wudler, učiteljica v Grižah;
42. Rudolf Wudler, učitelj v Grižah;
43. Armin Gradišnik, nadučitelj v Celju;
44. Fran Voglar, učitelj v Celju.

XIII. Slovenjebistriško učiteljsko društvo:
45. Josip Kokl, učitelj v Sp. Poljskavi;
46. Seb. Krotky, učitelj v Studenicah.
Namestnici:
8. gospodična Franja Hribar, učiteljica v Laporjih;
9. gospodična Milka Treo, učiteljica v Laporjih.

XIV. Kozjansko učiteljsko društvo:
47. Miloš Germovšek, nadučitelj v Pilštajnu;
48. Ljudevit Ulčar, učitelj v Kozjem.
Namestnika:
10. Fortunat Jelovšek, šolski vodja v Virštanju;
11. Fran Vadnal, učitelj v Št. Petru.

XV. Učiteljsko društvo za sežanski okraj:
49. Karel Gruntar, učitelj v Sežani;
50. Fran Vendramin, nadučitelj v Dutovljah;
51. gospodična Fani Živec, učiteljica v Dutovljah.

XVI. Učiteljsko društvo za svetolenartski okraj:
52. Vekoslav From, učitelj pri Sv. Benediktu v Slov. Goricah;
53. gospodična Rezika From, učiteljica pri Sv. Benediktu v Slov. Goricah.

„Hahahaha! Pavliha, ti si pa res še nepokvarjen človek; tvoja naivnost mi je dokaz, da bi se te dalo porabiti za marsikaj, tako neumnih ljudi kakor si ti pa res rabimo, všeč si mi! Kako praviš? — Da bi drugi gospodje se potegnili zate? Hahahaha! Ti še ne veš, kako je v deželnem šolskem svetu! Veš, to je pravi špas; Šusteršič reče: ‚Gospodje, če ne boste pridni, bom pa povedal ministru!‘ Hahaha, in vsi denejo takoj roke na mizo — hahaha — potem se pa gremo šole — hehehe — in Šusteršič reče — hehehehe — Šusteršič reče: Roke gor! — hehehe — roke gor! — reče Šusteršič, pa prvi nadzornik in drugi nadzornik — hehehehe — in prvi ravnatelj pa drugi ravnatelj vsi — hehehehe — vsi vzdignejo roke — hihihihi — in če reče — hihihihi — če reče Šusteršič: Recite da! — hihihihi — pa vsi rečejo da! Hohohoho in če reče Šusteršič: Recite ne! — hohoho — pa vsi rečejo ne! — hohohoho! —

Lampe se je smejal in tolkel ob kolena, tudi jaz sem mislil, da bo prav, če se smejem in sem začel: „Huhuhuhu . . . Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, to je pa res hec — huhuhu — pa naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, kako pa je to, da se ti gospodje tako boje ministra — huhuhu?“

Lampe si obriše solze iz oči in med tem pa pravi:

„Veš, Pavliha, mi poznamo svoje ljudi! Vsak izmed teh gospodov ima svoje skrivne želje; eden bi rad postal kak dvorni svetnik, drugi bi rad dobil kak križec ali kaj enakega, tretji bi rad še prišel naprej itd. in glej, vse to je odvisno od ministra; če bi pa te gospode zatožil Šusteršič pri ministru, jim splavajo vsi upi po vodi in zato je tako. Saj teh gospodov je več kakor nas; mi smo le štirje: Šusteršič, Keržič, Lesar in jaz. Onih pa je pet: Tavčar, Levec, Hubad, Junowicz in Černivec — pa mi se jih nič ne bojimo, ker Tavčar sam ne zmore nič!“

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, potem vidim, da imajo oni pa gospod Šusteršič vso moč v svojih rokah; zato jih pa ponižno prosim, naj se potegnejo zame!“

„Tega ti ne morem nič obljubiti, jaz sem sploh zato, da se vse šole in vsi učitelji odpravijo. Kaj nam je tudi treba šol? — Vsak duhovnik na kmetih naj poučuje krščanski nauk — to je dovolj, če pa naleti pri tem na kakega bolj nadarjenega fanta, naj ga poučuje malo v branju, pisanju in računanju — toliko, da se ga pošlje potem v škofove zavode, da postane duhovnik, zakaj edino teh nam je treba, drugega nič. Pouk na zavodih naj se omeji na najpotrebnejše stvari; saj tudi duhovniku ni treba bogve kaj znati; če zna le mašo brati pa štolo dobro zaračunati, pa je dober! In potem bi prišli nazaj oni zlati stari časi, kakor so bili nekdaj!“ In Lampe je zasukal svoje oči proti nebu, da mu je bilo videti le belino v očesih.

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, oni mislijo tistih zlatih časov, ko je bil kmet še podložnik in ko ga je na eni strani odiral graščak, na drugi strani pa ga je molzla duhovščina . . .“

„Mi gremo celo tako daleč, da smo za odstranitev graščakov, saj duhovščina lahko sama vse opravi! — Pa še nekaj je, kar je tudi velike važnosti: koliko lažje delo pri svojem dušnem pastirstvu bi imela potem duhovščina, kakor ga pa ima dandanes! Koliko manj ovc bi zašlo na stranska pota, koliko bolj slepo bi nas ubogali ljudje, kar pa zdaj nočejo in nočejo, ker so se razvadili, da gledajo s svojimi očmi in hočejo delati po svoji glavi in svoji pameti, namesto da bi se dali od nas voditi in bi nam zaupali!“

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, zdaj se mi nekaj dani v glavi, zato so oni torej začeli preganjati učiteljstvo, da se s tem med ljudmi vera utrjuje, Kristusova vera!?“

„Seveda! — Dosedaj so prišli na vrsto tisti učitelji, ki so delali najbolj proti nam in nad temi smo se v prvi vrsti — v eksempel drugim — maščevali!“

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, zopet sem se nekaj naučil od njih. Bral sem v sv. pismu stavek: Maščevanje je moje! — pa nisem vedel, čigavo je pravzaprav, sedaj pa vem, da je maščevanje njihovo in da ravnajo popolnoma po sv. pismu!“

„Seveda, seveda — takih stavkov je še

Namestnica:

12. Viktorija Trošt, učiteljica pri Sv. Antonu v Slov. Goricah.

XVII. Učiteljsko društvo za mariborsko okolico.

54. Šimon Vodenik nadučitelj v Sv. Juriju ob Pesnici;

55. Martin Vodenik, nadučitelj v Spod. Sv. Kungoti.

Namestnica:

13. gospodična Frančiška Puc, učiteljica v Sv. Juriju ob Pesnici.

XVIII. Postojnsko učiteljsko društvo:

56. gospodična Marica Dovgan, učiteljica v Zagorju;

57. gospodična Tinka Smrdu, učiteljica v Senožečah;

58. Ferdo Juvánec, šolski vodja v Postojni;

59. Anton Skala, nadučitelj v Vipavi;

60. Albin Stritar, učitelj v Postojni;

61. Slavoj Dimnik, učitelj v Postojni.

Podpisano vodstvo prosi vsa ona Zavezina društva, ki še niso vrnila društvenih izkazov in še niso prijavila delegatov, da to store čimprej.

Vodstvo Zaveze

Luka Jelenc,
predsednik.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za svetlenartski okraj je po dolgem molku zopet zborovalo dne 6. t. m. pri Sv. Lenartu v Slov. gor.

Že od meseca marca ni bilo nobenega zborovanja in upati je bilo, da se sedaj gotovo snidemo polnoštevilno. Tudi vreme in pot sta bila prav vabljiva. Pa kdor tako misli, ta se gotovo moti. Bilo nas je toliko, da smo bili jedva sklepčni. Pri nas je že to stara navada Mlačneži prihajajo itak le o posebni priložnosti pogledat, je li še živimo, nekaterim pa je vsako drugo opravilo važnejše od stanovskega zborovanja. Glede slednjih predlagam, naj se že začetkom leta določijo dnevi zborovanj, recimo vsak prvi četrtek vsakega drugega meseca in v slučaju slabega vremena teden pozneje.

Pri današnjem zborovanju se je sprejelo več važnejših sklepov:

1. Tov. Kranjc referira o uvedbi dopoldanskega pouka ter se izreče proti takšni uvedbi, ker se pri tem poučevanju premalo vadijo ročnosti, ki se najbolje izvršujejo v popoldanskih urah. Tudi tov. Bleuk je proti uvedbi nerazdeljenega časa poučevanja. Vname se daljša debata, a poročevalčevo mnenje ne prodre.

2. Društvo se enoglasno izreče proti tajni kvalifikaciji. Navede se več zgledov, kako so prišli kmetje do kvalifikacijske tabele, ki se pred učitelji tako skrivnostno prikriva. V neki tabeli so stale črno na belem osebnosti, kakor: pretepa ženo, prihaja pozno domov, rad pije, greši proti zakonski zvestobi itd.

3. Društvo enoglasno sklene, ponavljajoč svoj sklep iz l. 1904., da se čim prej uvedejo v naše šole na novo predelane prof. Luk. Lavterjeve računice.

Druga učiteljska društva se prosijo, da store enak sklep in vpošljejo tozadevne predloge uradnim konferencam.

4. Društvo pristopi k Zvezi narodnih društev za Štajersko v Celju.

5. Za Legov in za Strmškov spomenik se daruje iz društvene blagajnice po 10. K.

6. Društvo se izreče za 35 letno službovanje, za vštetje provizoričnih 2 let, kakor tudi za to, da se šteje jubilejsko leto za dve leti, da ne bomo učitelji pri vsaki dobroti zapostavljeni.

7. Predlog, da se pristopi k „Unfallversicherung, se z večino glasov sprejme. V ta namen plačuje vsak društvenik poleg navadne društvenine po 45 h zavarovalnine. Zavarovanec je zavezan izpolnjevati svoje dolžnosti 10 let. Zavarovanje je veljavno za člana in njega obitelj.

8. „Zavezina“ delegata sta: From Vekoslav in Rezika; namestnica: Trošt Viktorija.

Učiteljsko društvo za mariborsko okolico je zborovalo dne 6. vel. srpana zborovanje je posetil tov. R. Pestevšek iz Laškega, ki je bil v prejšnji dobi zapisnikar tuk. učit. društva. V žalnem nagovoru se predsednik tov. A. Požegar spominja smrti vrlega sina g. ravnatelja Nerata, Mirko Nerata — sodnega pristava v Litiji — ki je bil iskren prijatelj učiteljstva in navdušen branitelj našega stanu. Bodi mu zemljica lahka!

Istotako se spominja tudi našega nepozabnega nadzornika, profesorja gospoda dr. Bezjaka — ki je bil prilično pomaknjen v 7 činovni red; i učiteljsko društvo čestita na povišanju!

Nato se pretrese dnevni red, ki je bogat in obširen. Dopis „Zveze“, ki vabi k prispevanju za nagrobni spomenik Jana Lega, prijatelja Slovencev, se sprejme enoglasno in voli 10 K. Resolucija „Lehrerbunda“ glede pomaknenja učiteljstva od 11.—8. činovnega reda se na noben način ne umakne in tudi ne pristavijo nikakršne pritikline. Zahteva mora biti enostavna, da se učiteljstvu ne bo več predbacivalo: „Sami ne vedo, kaj hočejo“, ali: „Vsak misli in tirja drugače“.

Od 100 K pokroviteljnine za „Učit. tiskarno“ se je nabralo okolo 50 K; tretja nabiralna pola še kje tiči; bo li treba izsledbo detektiva? Vabilo k pristopu: „Narodne založbe“ se vzame na znanje in učiteljstvo bo po svojih močeh podpiralo to prepotrebno narodno podjetje.

Tovariš Zinauer poroča o vzajemnem zavarovanju proti telesnim poškodbam itd. ter pojasni važnost takega zavarovanja in predlaga, da učit. društvo pristopi od novega leta kot član te družbe. Sprejme se enoglasno. Glej dopis in konkreta „Haftverpflichtung“. Član tega zav, društva le postane tisti učitelj, oziroma učiteljica, ki je v organizaciji učit. društva, drugi pod nobenim pogojem. Ergo! Idi in tudi tako stori: Postani član svojega učit. društva.

Delegatom za skupščino „Zaveze“ v Gorici se volijo Martin Vodenik, naduč. pri Sp. Kungoti pri Mariboru, Šimon Vodenik, naduč. v Št. Jurju ob Pesnici in gospica Fr. Puc, učiteljica istotam, namestnikom. Društveni izkaz se vpošlje „Zavezi“ z nakazom 50 K. Učit. društvo pristopi k „Zvezi narodnih društev“, le ne ve koliko je treba prispevati za pristop v zlatu ali bankovcih av. velj.

Pri nasvetih se je bila nudila prilika govoriti o podpori in članarini štaj. učit. za „Učit. konvikt“ v Ljubljani. Idealen namen je, sprejemati učit. sinove za nadaljne študije v učit. dom. Ali nikjer še ni povedano, kako se bodo in pod katerimi okolščinami je sprejem zagotovljen, če se pa vsaka prošnja glede sprejema v srednje šole v Ljubljani odbije, češ, imamo jih dovolj. Zaraditega nima štaj. učiteljstvo nobenega dobitka.*) Naj nam vodstvo „Zaveze“ v stan. listu blagohotno pojasni in stavi konkreta v dogovoru z ravnateljstvi sred. šol v Ljubljani.

Sklepa se: „Vsi na krov!“ M.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj je zborovalo 1. t. m., ker je bil tov. predsednik zaradi bolezni zadržan, je vodil zborovanje njegov namestnik. Ta pozdravi navzoče in konštatuje sklepčnost. Razgovarja se o različnih dopisih, ki so došli po zadnjem zborovanju na društveno vodstvo. Ko se je prečital dopis „Zveze narodnih društev“, je tovariš podpredsednik v daljšem govoru razložil načrt delovanja te organizacije in vzpodbujal, da bi stvar podpirali po možnosti. — Delegatom za skupščino „Zaveze“ v Gorici so izvoljeni tovariši Anton Klajnšček, Anton Pesek in Ivan Strelec.

Tov. Kavkler se naprosi, da bi na prihodnjem zborovanju, ki se določi na 1. oktober, referiral v vzornem šolskem redu, urnikih in o sestavi imenika normalij. Da se zadnji sestavi po okusu višjih oblasti, se soglasno sklene, da društvo povabi k razgovoru o imenovanem imeniku našega g. okr. šol. nadzornika

Društvenemu vodstvu se naroči, da izreče v imenu društva tov. ravnatelju in uredniku M. Neratu sožalje ob izgubi blagega sina Miroslava, bivšega sodnega pristava v Litiji.

Govorilo se je tudi o narodnih pregreških tov. Lukežiča v Cirkovcah. Društvo mu zaraditega izreka svoje pomilovanje in obžalovanje; kot članu vrtnega odseka mu izreka nezaupnico ter ga pozivlje, da odloži častno mesto, ki ga zavzema v imenovanem odseku.

*) Če niste za, vsaj ne nasprotujte!
Uredn.

Goriško.

Učiteljsko društvo za goriški okraj zboruje dne 3. septembra t. l. ob 9. uri dopoldne v Gorici v dvorani goriške „Čitalnice“ po sledečem vzporedu:

1. Zapisnik zadnjega zborovanja.
2. Razgovor o „Zavezinem“ zborovanju v Gorici.
3. Predlogi.
4. Pevska vaja.

Gg. pevci in gospice pevke naj se gotovo udeleže zadnje pevske vaje za „Zavezin“ koncert.

K polnoštevilni udeležbi vabi za odbor

Ign. Križman,
t. č. predsednik.

Srednješolski vestnik.

** **Italijanska gimnazija v Pulju.** Italijanski listi poročajo, da je istrski deželni odbor dovolil za prihodnji dve leti 10.000 K podpore iz deželnih sredstev v svrho, da se ustanovi že letos septembra prvi razred italijanske gimnazije v Pulju. Italijani imajo že državno gimnazijo v Kopru, deželno realno gimnazijo v Pazinu, Trst z italijansko mestno gimnazijo tudi ni daleč, sedaj bo pa dežela še vzdrževala italijansko gimnazijo v Pulju, ista dežela, ki za 20 tisoč hrvaških in slovenskih otrok nima najpotrebnejših ljudskih šol. — Vidi se, da se Lahom silno mudi, da spravijo še pred deželnozborskimi volitvami pod streho, kar se da. — Zaeno so znova pokazali svojo lisičjo naravo, zakaj pri prvi priložnosti so pogazili dano besedo Hrvatom, katerim so pri konferenci za sporazum obljubili, da bodo v enaki meri podpirali šolstvo obeh narodov, Italijanov in Slovanov.

** **Vojaška realka v Dubrovniku.** „Velebit“ poroča, da se ima v Dubrovniku ustanoviti realka, ki bi, samo da se uvede na nji nemški jezik, imela vojaški značaj.

Književnost in umetnost.

Popotnik objavlja v 8. let. številki to-le vsebino: 1. Janko Grad: Kako praznuj ljudska šola dostojno 60 letnico vladanja presvetlega cesarja Franca Jožefa I.? — 2. Avguštin Požegar: Telesni siločut in njegova higijena. — 3. Otilija Feigel: Prosto spisje. — 4. Janko Polák: Kako naj se goji uspešno ljubezen do domovine v ljudski šoli? — 5. K. S.: Šolski red. — 6. Razgled: Listek. — Pedagoški paberki. — Kronika. — Najtopleje priporočamo!

Šolska mladina o cesarjevem jubileju. Zložil Janko Leban, šolski voditelj na Bukovici nad Škofjo Loko. Posamezni komad po 10 h, 50 komadov 4 K, 100 komadov 6 K. — Ta slavnostna pesem je prikladna za deklamacijo pri jubilejskih slavnostih.

Službeni red in vadbeni predpisi za gasilna društva. Drugo skrajšano izdanje. Priredil po Albin C. Ahčinovem zvezni tajnik Franc Ks. Trošt. Ljubljana 1908. Založila kranjska deželna zveza gasilnih društev. Natisnila „Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani. — To knjižico, ki jo naj ima pač vsak naš gasilec, je sestavil strokovnjak Trošt. S tem je tudi že rečeno, da delo popolnoma odgovarja svojemu namenu. Tudi zunanja oprema je čedna in prikupna, tako da napravlja knjižica v celoti najlepši vtisk.

Kulturno delo.

+ **Glavna skupščina družbe sv. Cirila in Metoda** je določena na dan 13. septembra t. l. v Ptuju. Pozivljemo vse podružnice, ki še tega doslej niso storile, da skličejo nemudoma občne zbore, volijo odbor in imenujejo delegate, ki jih bodo zastopali na glavni skupščini. Ako kaka podružnica tega ne stori o pravem času, nima na glavni skupščini glasovalne pravice. Nahajajo so tudi podružnice, ki sicer vzorno delujejo in družbo gmotno podpirajo, ne morejo pa se odločiti, da bi imele občni zbor in volile odbor. Prosimo pa točnosti tudi s te strani, da moremo javnosti izkazati družbino stanje. Prosimo tudi, da se naznani vodstvu število podružničnih članov: pokroviteljev, ustanovnikov, letnikov in podpornikov. Čim večja jasnost in točnost iz podružnic, tem večja iz naše centrale. Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani, 17. avgusta 1908. Senekovič, prvomestnik l. r.

+ **Novo podružnico družbe sv. Cirila in Metoda** so ustanovili za Domžale in okolico na Gorenjskem.

Politiški pregled.

* **Pomiloščenje povodom cesarjevega jubileja.** Justični minister dr. Klein je prejel dne 17. t. m. sledeče cesarjevo lastnoročno pismo: „Ljubi dr, Klein! V letu, ko mi spomin na nastop vlade pred 60 leti prinaša toliko dokazov ljubezni in vdanosti mojih narodov, se hočem spomniti tudi nesrečnikov, ki so se pregrešili proti državnim postavam ter zapadli kaznujoči pravičnosti. Spregledam tedaj vsem osebam, ki so bile pred razglasitvijo tega pomiloščenja pravomočno obsojene zaradi hudodelstva razžaljenja veličanstva ali zaradi razžaljenja članov cesarske rodovine, še ne prestano kazen ter odredim, da zaradi teh hudodelstev, ako so se zgodila pred določenim dnevom, se ne uvede kazensko postopanje ali pa se že uvedeno ustavi. Nadalje odpustim vse kazni, ki so se izrekle od kazenskih sodišč pred dnevom razglasitve tega pomiloščenja in ako kazni ne presegajo dveh tednov, oziroma 150 K, in ako te osebe dosedaj še niso bile kaznovane. Ako se kazen poleg zapora glasi tudi na denarno globo, se kazni opuste, ako zapor in izpremenitev globe v zaporno kazen ne znašata skupno več kot dva tedna. Nadalje spregledam vsem osebam, ki so bile pred dnevom razglasitve pomiloščenja pravomočno obsojene v zapor ali ječo ne več kot tri mesece, ako poprej še niso bile kaznovane, vse pravne posledice te obsodbe, kakor nezmožnost doseči zaradi obsodbe gotove pravice, službe, kakor tudi izguba volilne pravice v javnih zastopih.“ — Nadalje navaja akt po imenih 562 oseb, ki se jim opusti kazen, in 190 oseb, ki se jim spregleda globa.

* **Program nove turške vlade.** Turško časopisje je priobčilo program nove vlade. Program pravi, da so se morale vse naredbe in instrukcije, ki imajo sicer veljavo zakonov, a nasprotujejo duhu ustave, proglasiti za neveljavne. Da se izboljša državno finančno stanje, se namerava število uradnikov zmanjšati, a neprimerno visoke plače reducirati. Najeti pa bo treba tudi manjša posojila. Nova vlada misli na pomnožitev državnih dohodkov, ne da bi se uvedli novi davki. Predvsem je treba reformirati sedanje davke, izboljšati zistem pobiranja davkov, obnoviti trgovinske pogodbe ter poiskati sredstev za gospodarsko povzdigo države

* **Deželni glavar goriški.** Cesar je imenoval za deželnega glavarja goriškega dr.

---

več v sv. pismu. Mi doktorji sv. pisma jih prav dobro poznamo, na pr.:

„‚Zob za zob .... ‚Natresel mu boš žrjavice na teme‘, ‚Ljubi... samega sebe‘ itd.“

„Naj ne zamerijo, preučeni gospod doktor sv. pisma, jaz moram njim izreči svoje najponižnejše občudovanje in priznanje, da so tako temeljito se naučili sv. pisma in da tako lepo po njem ravnajo!“

„Jaz vem, da to učiteljstvu ni všeč; kajne, Pavliha?!“

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, meni je vse všeč, samo da jaz ne pridem pod nož njihovega maščevanja. Kar se pa tiče drugih učiteljev, pa vem, da ni nikomur prav — tudi Slomškarjem ne — ker si vsak lahko misli: Kakor se ravna z drugim učiteljstvom, tako se lahko godi prej ali slej tudi nam!“

„Slomškarjem se dosedaj ni ničesar bati; premalo jih je še; škoda, da jih ni več, potem se bi že dalo tega ali onega malo potipati; sedaj moramo le gledati, da jih pridobimo več zase.“

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, tu je treba pa le malo poropotati in parkrat udariti po grmu in vsi zajci bodo zbežali v njihov tabor!“

„Zajci, zajci! — Zajcev imamo dovolj, toda mi bi radi nekaj mož; če bi te pridobili, potem pridobimo vse — a ravno mož ni in ni! Mislil sem, da pojde hitreje, pa ne gre!“

Lampe se je zamislil; globoka guba se mu je napravila sredi čela. Nekaj časa molči, potem pa pravi:

„Pavliha, ti prideš večkrat med učiteljstvo, povej mi no, kaj pa govorijo kaj o meni?“

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, tega se pa ne upam povedati: oni bi me gotovo ven vrgli, če bi jim vse to povedal, kar bi jim šlo, zato pa rajši molčim!“

„Če že vsega nočeš povedati, pa vsaj nekaj, saj drugo si lahko sam mislim!“

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, samo nekaj malega jim bom povedal, kar sem nedavno slišal. Pri Seidlu so praznovali v salonu učitelji 25 letnico. Jaz sem bil pa na vrtu, sedel sem ravno za drevesom tako, da me ni nihče videl. Takrat je vstal v salonu neki učitelj in je govoril: Tovariši! Prišel je sedaj čas izkušnje za kranjsko učiteljstvo. Lampe in Šusteršič sta dospela do zaželenega smotra, dobila sta v roko moč čez nas učitelje in to moč uporablja posebno Lampe — z vso grozovitostjo! Ta dva „krščanska“ moža disciplinirata učiteljstvo prav nekrščansko, in z vidnim veseljem poroča Lampe o vsakem svojem činu v „Slovencu“, s katerim je oškodoval ali pa uničil učitelja! Kakor volk, ki pride med ovce, ne podavi le toliko, kolikor bi potreboval za svojo volčjo lakoto, tako hoče uničiti tudi Lampe vse, kar se v političkem mišljenju ne ujema z njim. Toda, tovariši, svet je pozorišče, ki na njem prihajajo in odhajajo ljudje. Prešel bo Lampe, prešel Šusteršič, učiteljstvo bo pa stalo, stalo še trdnejše, kakor stoji danes. Ne vem, koliko žrtev bosta zahtevala ta dva zmaja za svoj „krščanski“ želodec, a to vem, da vsaka stvar le en čas trpi. Zgodovina pozna mnogo teroristov, preganjalcev in tiranov, pa ti so šli — preganjenci in zatiranci so ostali! Naj izvršujeta Šusteršič in Lampe svojo „krščansko misijo“ učiteljstvo bo stalo in ostalo kakor sedaj in ko bodo kosti Lampetovega in Šusteršičevega rojstva že davno trohnele, da jih niti numerirati ne bo mogoče več, bo učiteljstvo še pljuvalo na grob svojih „krščanskih zatiralcev!“

Lampe je stal pred mano! Nek čuden ogenj mu je odseval iz oči. Velik se mi je zdel, velik; tak nekako je moral biti Nero, ko je gledal človeške bakle in morda je tudi Lampe videl v svojem duhu tudi bakle, narejene iz trupel učiteljev in učiteljic!

Nastala je dolga pavza.

Naposled se vendar ojunačim in rečem:

„Naj ne zamerijo, gospod doktor sv. pisma, kako je z mojo službo?“

„Nič ne vem, bom že videl! — Le pojdi zdaj, Pavliha!“

In sedaj zopet jaz nič ne vem, tudi ne vem, če bom kaj videl. Če bom pa kaj vedel in videl bom pa Vam zopet poročal.

Zdravstvujte!

Vaš

Pavliha.